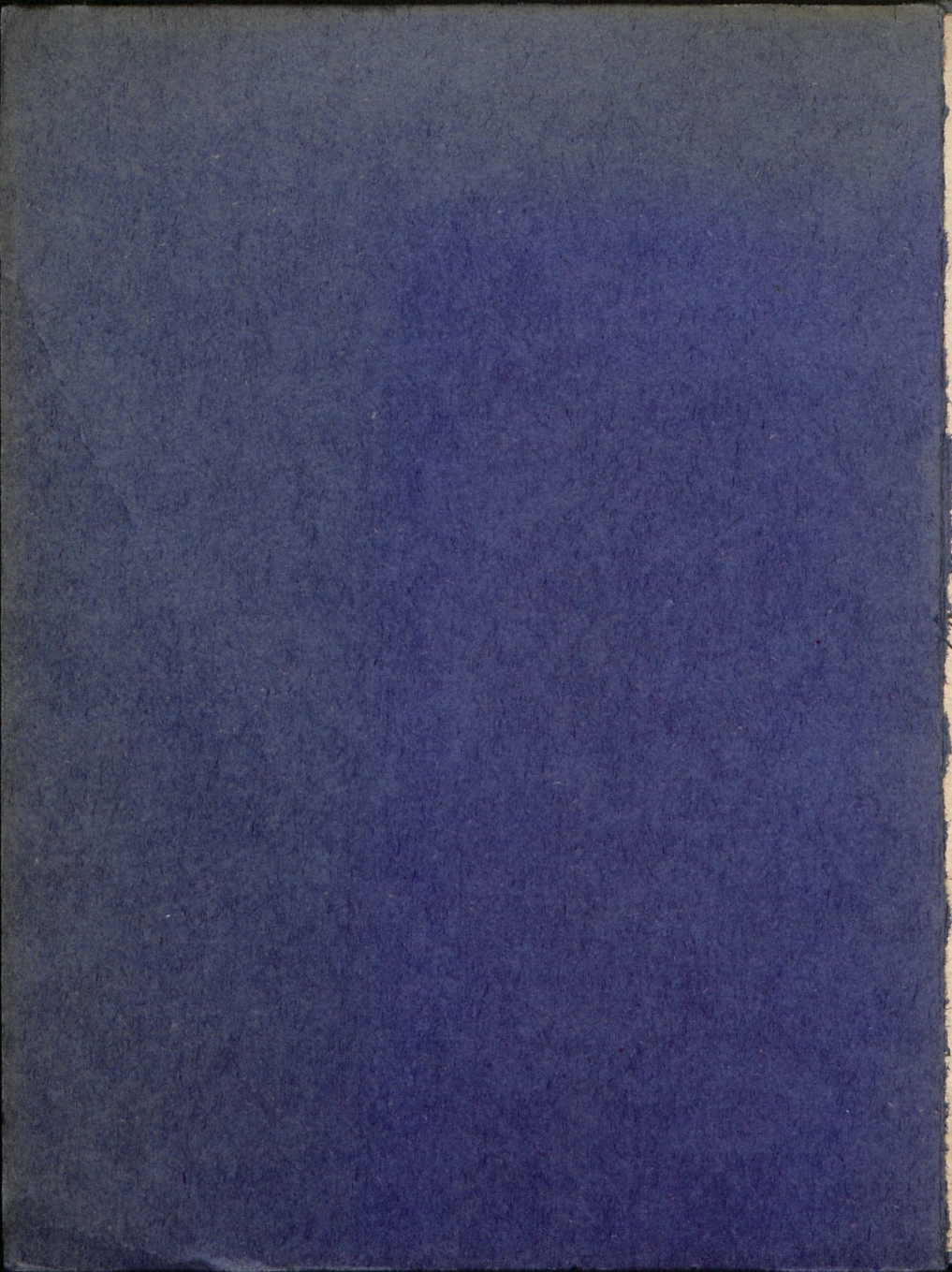

Lauin
Usuae

1763

Ke
1768

g. 20. num. 39.

15

49

VSVRAS

EADEM IN BONITATE CVM SORTE
SOLVENDAS

SISTIT

SIMVLQVE PRIMARIO ATQVE PRAECIPVO

SVO AMICO

IOANNI FRIEDERICO KOBIO

IVRISCONSVLTO EXCELLENTISSIMO

AMPLISSIMVM DOCTORIS GRADVM SANE STRENVE ADEPTO

ET SERENISSIMI PRINCIPIS SAXONIAE HILDBVRG-

HVSANI A SECRETIS VIGILAN-

TISSIMO

DE

NVPTIARVM SOLLEMNIBVS

CVM

VIRGINE ELEGANTISSIMA

MARIA CHRISTIANA KÜHN

He 4968

CELEBRANDIS

GRATVLATVR

BERNHARDVS FRIEDER. RVDOLF. LAVHN

IVRIVM DOCTOR

IENAE

LITTERIS STRAVSSIANIS

PUBL. VIRGILIUS MARO *Lib. II. Georgicorum*
vers. 490. fgg.

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas
Atque metus *) omnes, et inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumque Acherontis avari.

*) id est religionis, quae nascitur per timorem, ut Servius dixit ad Aeneidos Lib. VII, vers. 60,

Laurus erat multos metu servata per annos,
et ad Aeneidos Lib. VIII, v. 349,

Iam tum religio pauidos terrebat agrestis
Dira loci.

uum non ita multo ante consilarii imperii aulici IO. BALTHAS. L. B. DE WERNHER ^{a)} observationes euoluerem, eo consilio, ut, quid de quaestione iuris, quo in genere nummorum fortis usurae quotannis sint persolvendae, censeret, cognoscerem: is non omnino, si ingenue fateor, mihi fecit satis, propter ea quod solummodo, fortem atque usuras eiusdem esse debere generis, ait, et nec ullam ex iure omnibus innato rationem, nec, quae in iure habentur, loca adferri sui probandi causa adtulit. De aliis iureconsultis, qui quum maiorum nostrorum, tum etiam hac, quam viuimus, aetate nominis famam sunt adsequuti, quorumque monumenta hanc in rem consului, tacere malo, quam palam dicere, ubi eorum diligentiam desiderauerim. Ego vero, quum hanc materiem ab aliis neglectam viderem, operae pretium putavi, ad eam cogitationes meas dirigere, et quae sum meditatatus, non magis cum iureconsultorum coetu, quam TEcum, AMICE SVAVISSIME, publice communicare. TV, vero, non iuris tantum intelligentia praestans, sed multum etiam magnaque cum laude in fore versatus, uti his cogitatis meis non numquam fortasse poteris, quoniam non minus ad nudam iuris cognitionem, quam ad eius usum faciunt forenses.

^{a)} Parte VIII. obseruat. 187.

IVS NATVRAE postulat, vt id, quod substantiae vel principali, vt vocatur, adiunctum, eadem, qua substantia, condicione sit, nisi de exceptione quadam conuentum, eaue determinata fuerit. *Accessorium enim iungitur substantiae rei principalis b)*. Qualis autem substantia, seu essentia rei, talis etiam accessio; prono hinc sequitur alueo, accessionem naturam ingredi rectae rationis praescriptum maiores nostri studiose sequuti sunt, quippe qui in summa nummorum nostri caritate primis temporibus ea, quae ad vitam sustentandam requirebantur, sunt mutuati, ea tamen lege, vt in iis restituendis alter ne detrimenti quid caperet. Qua de re ita illustris quondam Cancellarius IO. PETR. DE LVDWIG c):

Olim in tanta signati aeris penuria praesertim inter Germanos, quibus auri et argenti vsus profusus fuit ignoratus, non aliud remedium superfuit, quo homo ex rerum abundantia absque damno vllo hominis succurreret inopiae atque egestati, quam vt vnus daret alteri, quod post aliquod tempus ab hoc, in genere atque etiam vel in pondere, vel numero, vel mensura eadem, cum gratiis reciperet.

Ius Saxonicum, quod Scabini Magdeburgenses congegserunt d), et non ciuitas solum Magdeburgensis, verum etiam plures aliae obser-

b) Vide clarissimorum PÜTZERI et ACHENWALLII *elementa iuris naturae* §. 333.

c) in *Dissertat. de Differentiis iuris Romani et Germanici in mutuo*, differrent. 3, n. cc), p. 15.

d) De hoc egi pluribus in *commentatione de antiquitate iuris ciuitatis Magdeburgensis*, quae in *Actis Societatis reuonicae Ienensis sublimiorum scientiarum* an. CCCCCLXXXIII, p. 119. exstat. Impressionem vero authentici coactus sum in aliud differre tempus, quod nullo modo imperare potui, vt codex quidam membranaceus iuris Magdeburgi-

ci, cuius celebris ingenii vir, FRIED. EVERH. BOYSEN, liberae et imperialis dioeceseos Quedlinburgensis antistes facundissimus, praefatione *tom. I. monumentorum ineditorum rerum Germanicarum* p. 2. mentionem fecit, mecum communicaretur, id quod ab vsitata inter eruditos consuetudine multum sane abhorret, quam praedicat IOAN. HENRICVS ACKER in *Oo. eloquent. To. I, Fasc. 4, p. 47. de Henrico Leonhardo Schurzfleischio*; Quo viro, inquires, nihil vidi humanius in comunicandis cultissimae bibliothecae, quam possidet, thesauris.

obseruarunt, quodque ECCO DE REPGOW e) Speculum Saxonicum compoliturus, tamquam fundamentum posuit, hac de re *articulo LXXXVIII* sic pronuntiat:

Swas man abir dem manne liet, oder fezet, das sol her unvor-
derbet wider brengen, oder gelden, nach sinen Werden.

Clarius autem a Senatoribus curiae Scabinorum *articulo CI* idem exprimitur:

So getane f) Pfenninge vnd so getan Silber, also der man gelobet, daz sol man gelden, en ist dar aber nicht anbescheiden, so sal man silber gelden, vnde Pfenninge, also dar genge vnde gebe sin in deme Gerichte danne.

SPECVLVM SAXONICVM mentionem facit g) rei mutuae; sed, qualis debeat esse eiusdem restitutio, primo loco non adigit, id quod ex his patescit verbis:

Swer icht borget oder gelobt, der sal iz gelden, und waz her tut, daz sal he stete halden.

In sequentibus autem b) DE REPGOW Scabinorum Magdebur-

A 3

e) Hinc canit in praefatione:

Dieses Recht habe ich selbern nicht
erdacht,

Es haben es von Alters her auf
uns gebracht

Unsere gute Vorfahren.

DE REPGOW haud aliter fecit cum Speculo Saxónico, vti vetere auctore de beneficiis ius Saxonicum feudale tamquam suo nititur fundamento. Ideo DE REPGOW veritus, ne eodem modo cum Speculo Saxónico ageretur, quo ipse, quae a Scabinis Magdeburgensibus scripta erant, auxerat, voce canit queribunda.

Grosse Angst kommt mir an,
Ich fürchte, daß mancher Man

Dieses Buch wird wollen vermehren,

Und wird dadurch das Recht verkehren.

f) In Thuringia apud vulgus nihil fere tritius est loquutione: *thut mir das*, qua significatur; *lehet mir das*.

g) *Lib. I, art. VII.*

h) *Lib. III, artic. XXXX*, quocum conferendum est SPECVLVM SVEVICVM *artic. CCCLXXXVI*. In *Inure Caesareo*, a consiliario imperii aulico L. B. DE SENCKENBERG in lucem publicam edito, nullam omnino mentionem de solutione debitae pecuniae factam esse, satis mirari non potui. Incertum pro summa illius iuris antiquitate argumentum desumi poterit. Germani

burgenſium, id quod fecit plus vice ſimplici, veſtigia eſt ſequutus.

So getane Phennyngē unde ſo getan Silber alſe der Man globit hat, daz ſal her gelden. En iſt dar abir nicht an beſcheiden, ſo ſal men Silber gelden vnde Phennyngē alſe dar genge vnde gebe ſind in deme Gerichte denne *z*).

Iis, quae hactenus in medium protulimus, repugnantia videntur SPECVLATORIS SAXONICI *k*) verba ſequentia:

Wen man die Phennyngē vorbüth, öbir vierzen nach darnach muz men mit den Phennyngen gelden vnde Phant loeſen. Wer dar mete koufet öbir die rechten czit, der münezer muz ſü öm wol czu brechen. her muz ſü öm abir wedir gebn.

AVGVSTINVS LEYSERVS *l*) quamquam hanc quatuordecim dierum conſuetudinem maxime iniquam et idcirco reprobendam cenſeat: nihilo tamen minus eiusmodi legalis diſpoſitio a conſuetudine noſtra non abhorret, ſiquidem in edictis ad rem nummariam pertinentibus conceditur, intra certum temporis ſpatium moneta proſcripta vti ad eam proſus exterminandam. At eo licitum non eſt, creditori, ſi dicta moneta minoris, quam recentior, pretii aeſtimanda, illam tamquam iuſti valoris ac ponderis monetam obtrudere; ſed ſolutionem ita accipiat neceſſe eſt, vt valor monetae internus et externus ſecundum inſitae obligationis ſeruetur tempus. Neque alius ſen-

mani enim in ſumma auri argentique inopia initio contractum mutui ignorabant; quapropter etiam in antiquiſſimis Germanorum legibus, illa tamen Viſigothorum *Lib. V, Tit. V, §. 4.* excepta, nulla eius deprehenduntur veſtigia.

Vid. D. IO. FRIEDER. EISENHARTI *Grundsätze der teutſchen Rechte in Spruchwörtern Part. III, art. 8. p. 313, et art. 41, p. 368.*

l) Secundum MSrum, quod poſſideo, anno circiter *CIO CCLXII* exarato, quo omnes libri iuris Saxonici continentur.

k) *Lib. II. artic. XXVI.* in ſine, ſecundum antiquum, quem dixi, codicem manu exaratum, quocum SPECVLVM SVEVICVM *Cap. CCCLXXXV.* conuenit.

l) in *Diſſertat. I. de collatione priſci iuris Saxonici cum iure Romano et moribus hodiernis §. 39,* quo etiam ſpectant, quae cel. D. IO. LVDOV. SCHMIDT *comment. In was für Münz-Sorten iſt eine Geld-Schuld abzutragen? §. 160.* in medium protulit.

sensus esse potest, quum in Speculo Saxonico *ll*) contrarium affirmatur; hinc interpretatio haud est difficilis. Taceo, Speculatorem posteriori loco sibi ipsi haud contradicere; sed praecipere potius voluit, quamdiu proscripita pecunia adhuc tolleretur. Quod dum facit, studio praetermittit, quanti minoris pretii moneta accipienda, quippe qui alio loco hac de re iam disseruerat.

Praeterea AVCTVM, sed nondum foras datum, SPECVLVM SAXONICVM *m*), cuius tres perantiquos codices, quorum primus anno CIOCCCL, alter CIOCCCLXXXVIII, et tertius CIOCCCCXXVIII *n*) exarati sunt, possideo, huius in causa monetae recepti iuris mentionem facit vberriam. Verba, quibus ea de re agitur, ex exemplari *o*), cetera antiquitate antecedenti, haec sunt.

Hat einer dem andern dez synen icht gelihen daz er ym scholde vnd ouch ym hatte gelobt wider zu gebin vnd mac dez nicht gehaben so schol der cleger daz beluten wi gut daz gewest sy. Der beclait man der gebe ienem eines alzo gut. Alz ienis waz vnd tu synen eyd dazu daz es nicht besser gewest sy. hat er daz nicht mit einem so getanen wider zu gebin so gebe er Gelt nach siner Wertschaft mit sime eyde vnd sy loz.

In altero exemplari, quod secundo loco indicatum, annoque CIOCCCLXXXVIII est conscriptum, quae iam adduximus, his fere verbis expressa leguntur.

Hot eyner dem andern dez synen icht gelegen daz h' ym wedir zolde vnd globet ym wed' czu geben vnd mack dez nicht gehabē

ll) Lib. III, artic. XXXX.

m) Omnes hi libri legum quidem nunquam auctoritatem publicam sunt adepti, quamvis in curiis, ubi eos offendi, sint adseruati, ut, quid iuris, ex illis addisci queat. Verum tamen ut mediis aevi scriptorum fides historica non plane infirmari potest: ita is, qui ad eiusmodi collectionem prouocat, iure postulare quit, ut probatio consuetu-

dinum, quas velut adhuc vtitatas adtulit, ipsi facile permittatur.

n) In curia Gorlicensi tale manuscriptum in oculos meos incidit; sed annum haud notaui, quoniam tum minime suspicabar, quod postea reperi, quibus permotus sum, ut eo diligentius ad id attenderem.

o) Lib. III, cap. X, *Distinct. 2.*

bē so zal d' ckleger daz beluten wy gut daz gewest sy d' beklagte man d' gebe yenem eynes alzo gut alzo yens waz v̄nd thu synen eyd do czu daz ys nicht besser gewest sy hot h' daz nicht myt eynem zo getanē wed' czu geben so gebe h' gelt noch syner Werdeschaft myt syme eyde v̄nd sy loz.

Ex quibus efficitur, vt apud Saxones licita vsura, cuius permissionem AVCTVM SPECVLVM SAXONICVM p) his verbis,

Hot eyn ckisten s̄yn phāt gelost v̄o eynē Iudē v̄nd hot daz Wucher nicht gegeben daz wucher stat eynē mondē vry dornoch treyt daz wuch' and' wuch'. Spricht ab' d' cristen, her hette ym keynen wuch' globet v̄nd were ym keynen scholdig doch ist d' Iude neher czu behalten syn wuch' vf moyses buche wen d' cristen myt s̄ynē rechte davon komen mochte. Spricht ab' d' cristen h' hette ym vorgoldē daz musse d' cristen bewysen alz vorgoldene scholt recht ist,

confirmat, eodem pretio, quo fuit, quod mutuum sumtum erat, sit restituta. Quam quidem veterem Saxonum consuetudinem, nullo modo negandam, maxime illustrat sententia, quam *iudices iurati Magdeburgenses*, antiquum illud ius Saxonicum sequuti, tulerunt, quippe quam ex autographo, in membrana exarato, describendam curavi. Quumque haec sententia nusquam, quantum ego quidem scire potui, antehac publici iuris est facta: non ab re fore putavi, eam hoc loco ponere q)

Scheppen zu Magdurg.

Vnsern fruntlichen grus zuuorn Erlamen bs̄andern gutin frunde So ir vnns von etlicher Sache wegen euch selbst als eyme Rathe an eyme v̄nd etzlichen ewern glewbern in den beygeschickten Copien ausgedruckt am andern teile anlangend geschrieben v̄nd vns recht daruf zusprechen geberin habt. Sprechen wir Scheppen zw Magdurg uf die selbigen ewer zugefante frage vor

p) *Lib. III, cap. XVII, Distinct. 25,* secundum Codicem de anno *MDCCC* LXXXVIII.

q) Haec sententia est XXXVII de

LXXXVIII, quae omnes de autographis, quorum tergo sigillum scabinorum impressum cernitur, quanta accurations fieri potuit, sunt descriptae.

vor recht. Haben ewer vorfaren bey der geringen lichten swert muntze als vot desser Zzeit ganghafftig vnde lantleufigt gewest ist etliche leipzinsf vnd widder keuffliche Zinsf ausf ewerm Rathuse vorkouff vnd sich kegin den gloubern nach Innehalt der beygeschigkten Copien vorschrieben vnd soliche Zinsf vorerst mit der geringen muntze bezcalt genommen, Ouch dar nach alsf die swere muntze ausgangen ist etlich Zzeit vnd lare die Zinsf mit fulcher geringen wehre adir mit halben Zinsf der guten wehre vorgnügt, unde die nu etzliche Zzeit eintheils mit fuller bezcalung der besten muntze vorgnugen müssen, vnd die Ihenigen wollen die aufwiderkauff Summen bey euch haben die abelofung vnde den widderkouff nicht anders dan mit der besten vnd hochsten muntze vorlegt haben, als danne ewer frage weiter davon besagt. Alsf danne ewer Vorfarn die houbtsummenn auf liprenthe vnde widderkouff nach der geringen Swert montze von Iren vorkouffern angenommenn, *So mogt ir In auch die Zinsf vnde den widderkouf wan ihr den zuthune geneigt seyt an der houbt summen mit solicher muntze als sie euch Im kauffe uberveicht, vnde gegeben haben adir mit anderer muntze nach der selbiger Wirderung vorgnugen vnde bezcalen*, vnde sie konnen euch daruber In mit hoher adir der sweren itzigen nawen muntze bezcalung zuthunde nicht gedringen. Von Rechtswegen Vorsigelt mit Vnsferm Ingesigel

Den Erfamen Burgermeistere vnd Rathmanne der Stadt Numburg vnsern blündern guten frunden.

D. MELCHIOR KLING DE STEINAW, qui ius terrarum Saxonicarum, in Speculo puto Saxonico et iure ciuitatis Magdeburgensis obuius, quod vltimum nostrates Weichbild vocare solent, meliorem in ordinem redigere quidem instituit, sed Gloriosissimi AVGVSTI Electoris Saxonum tempore optatam non contigit metam r), ECCONEM DE REPGOW s) ad verbum sequutus est, positus tamen rubro de mutuo verbis: *Vbi non eadem species, sed idem genus redditur*; quod autem ad vsuras adinet, de earum solutione differere plane est oblitus.

Quum

r) Parte III, p. 183.

s) ex Libri I, artic. VII.

Quum electoralis Saxoniae superioris *dicaſteria*, *Vitebergense* nempe *ac Lipſienſe*, beatiffime defuncti Electoris Auguſti iuſſu, caſus forenſes adhuc dubios et controuerſos ſcriptis mandarent, atque ſimul, vt in adiecta relatione memorant, varios ſubiungerent, qui uſu quotidie veniant: dicta illa iurisconſultorum collegia adſeruerunt, ſi communis opinionis habeatur ratio, tempus inſitae obligationis eſſe ſpectandum, id quod tribus tomis impreſſae *Conſultationes Saxonicae* *t)* pluribus docent *v)*. Atque hinc nata eſt *partis II. electoralis Saxonica conſtitutio* XXVIII, ſecundum quam in Saxoniae Electoratu, mutato vel interno vel externo monetae pretio, tempus contractus ſpectari debet. Ita etiam lites ſemper diiudicantur, praefertim quum illa diſpoſitio in Electoris *Edicto*, die XXV Iulii *CIOIOCLVI w)* propoſito, denuo fuit confirmata.

Sic haec, quae iure vetere Saxonico ſupra adducto tamquam fundamento nititur, Diui Auguſti Electoris Saxoniae *legalis diſpoſitio* aequae etiam valet in terris *Sereniſſimorum Saxoniae Ducum*, ab Erneſto piiffimae memoriae genus ducentium. Quum enim, Conſtitutionibus Saxonice electoralibus anno

z) Harum *duo* poſſide exemplaria *manuſcripta*, vna cum variis electoralibus edictis, dicasteriorumque relationibus, quae, quum typis imprimerentur, fuere omiſſae. *Tomus I.* inſcribitur: *Illuſtres, aureae, ſolemnes Quaestionum variarum apud iuris vtriusque interpretes controuerſarum Decifiones*, Francof. ad Moenum *CIOIO LXXXVIII*, fol. Intus legitur: *Conſultationes conſtitutionum Saxonicarum. Tomus II.* Moguntiae hac inſcriptione in lucem exiit: *Variarum iuris controuerſi Quaestionum reſolutiones* *CIOIOE* fol. annoque ſequenti auctior Vrſellii, *Tomus ſecundus Quaestionum iuris controuerſarum* inſcriptus, iterum prodiit, quem *Tomus tertius* Francofurti ad Moenum *CIOIOCVIII* excepit. Cuius de libri cum raritate,

tum vtilitate legi meretur doctrinae elegantia clariffimus antecellor Lipſienſis, D. CAROL. FERDINAND. HOMMEL in *litteratura iuris* Lib. I, cap. VIII, §. 48, p. 165. et Lib. I, Cap. X, §. 54, p. 185.

v) nimirum *To. I, Parte I, Qu. 16 et 17, To. II, Part. I, Qu. 27 et 28, To. III, P. I, Qu. 7, 8, 10, 18 et 23.* Has *conſultationes Saxonicas* poſtea PETRVS FRIDERICVS MINDANVS meliorem adduxit in ordinem, et Francofurti ad Moenum *CIOIOCXVI* fol. edidit, vbi ſupra memoratae conſultationes, ad rem nummariam ſpectantes, *Lib. I, Qu. 87, 90, 91, 92, 93, 94 et 95.* habentur.

w) quod exiſtat in *Codice Auguſteo* Tom. II, p. 885.

anno CIO IO LXXII in publicum datis, iussu Serenissimorum Saxoniae Ducum *Academia Ienensis* anno CIO IO C XXXVIII primum latine breuibus positionibus proponeret, in quo ius Saxonicum electorale a communi iure Saxonico differret; postea vero sermone patrio per rationes dubitandi et decidendi anno CIO IO C LXXV ad eosdem Serenissimos Duces referret, quarum excerpta apud CHRISTOPOR. NEHRINGIUM x) leguntur; praeter ea etiam D. IOANNES THOMAS, senatus sacri Altenburgensis Praefes, et Cancellarius, proposito a Serenissimo Saxoniae Duce FRIDERICO ad d. XXII Sept. CIO IO C LXXVI edicto, Altenburgi d. XXXI Ianuarii CIO IO C LXXVII pro officii munere consilium composuisset: in omnibus his scriptis y) ne verbum quidem legitur, terras Serenissimorum Saxoniae Ducum de iure Saxonico electorali, quod ad debitum pecuniarium adinet, recedere z); et si qua fertur sententia, plerumque a) est iuri Saxonico electorali adcommodata b).

B. 2

Ius

x) in *Iure Saxonico discrepante, seu Differentiis iuris Saxonici electoralis et communis*, Gothae CIO IO C CXXXIII, 4.

y) Haec *Manuscripta* typis mandari merentur, propter ea quod quum ad amplificandam iuris Saxonici scientiam, tum ad eiusdem vsum exercitationemque in primis faciunt.

z) conf. NEHRING in cit. tract. *Parte II, Differentia XXX*, p. 70.

a) Praesertim si argumenta, quae TV, amice optime in *commentatione doctissime composita de pecunia mutuatia tuto collocanda* §. 87, p. 163 adtulisti, in subsidium vocantur.

b) Quod vt probetur, prouoco ad sententiam ab amplissimo Iureconsultorum Ienensium ordine anno CIO IO C LXII latam, et ad praefecturam Ducatus Vinariensis Cappellendorfsensem in

caussa I. C. G. et D. F. A. H. viduae missam, in qua censuere.

Das Imploratens Suchen fol. actor 2 vnd 30 b) nicht statt hat, sondern es sind dessen Constituenten das Anlehn der 100 Meisnische Gülden, samt denen rückstaendigen Interessen, in solchen Muntz Sorten, welche denen im Jahre 1734, als der Zeit des gethanen Vorschusses, gangbar gewesen, dem innerlichen Werthe und Gehalte nach, gleich kommen, wieder zu bezahlen, oder aber in ietzo curfirenden, iedoch zur Zeit der angebohtenen Bezahlung nicht deualuirten Muntzen, nebst einem billigen Aufgelde, abzutragen pflichtig; die, auf diesen Process, verwandete Vnkosten werden, aus bewegenden Ursachen gegen einander

Ius Canonicum et Romanum idem praecipunt. Illud enim hanc nobis suppeditat regulam iuris c): accessorium naturam sequi congruit principalis; hoc vero, siue Romanum d), tamquam rem satis notam ponit, in mutuo idem pretium restitui; eaque de causa vult e), vt, si oleum foenori datum, additamenta vsurarum eiusdem sint materiae. Nec alia subest ratio, quare Lege XII Cod. de Vsuris accessio, quam dixi, frumenti vel hordei mutuo dati, quod aliud genus nominatim haud indicatum est, itidem eodem frumenti vel hordei genere fuerit compensata. Atque hinc factum est, vt vsurae accessiones mutui in eodem genere definiantur.

Quae quum ita sint; nihilo tamen minus recedi non numquam poterit de dispositione hac legali, vsuras nimirum eiusdem esse materiae, et maxime tum, quum iis, qui contraxerunt, aliud collibitum sit. Eo spectant, quae habentur *Lege XVI Cod. de Vsuris.*

Quum non frumentum, sed pecuniam foenori te accepisse alleges, vt certa modiatio tritici praestaretur.

Item Lege XVII Cod. de Vsuris:

Si ea lege possessionem mater tua apud creditorem suum obligauit, vt fructus in vicem vsurarum consequeretur.

Vir peracris iudicii, GOTTL. GERH. TITIVS, quamquam in iis, quas cum magno Iurisconsultorum applausu in lucem dedit, *observationibus ratiocinantibus ad compendium iuris Lauterbachianum f)* videatur de theoria, hactenus exposita, paullulum deflectere; infitias tamen non it, vt plurimum ita seruari solere, *vt vsura sit eiusdem generis cum sorte.*

Neque vero aliter sentit illustris IOAN. HENR. DE BERGER g), dum solummodo conuentionem, quae in stipulatione rerum

ander compensirt und aufgehoben.
V. R. W.

Post interpositam Leuterationem Facultas iuridica Vitebergensis m. Augusti d. a. confirmatorie iudicauit.

c) *Cap. XXXXII de regulis iuris 6to.*

d) *Lege III. ff. de rebus creditis, et Lege LXXX. ff. de Solutionibus.*

e) *Vi Legis XXIII. Cod. de Vsuris.*

f) *p. 472, Observat. 693.*

g) *In Oeconomia iuris, Lib. III, Tit. VIII, §. 9. n. 3; p. 596. Conf. tamen Cele-*

rerum minoris pretii non vetita est, pro certo ponit. *Inprimis*, inquit, *si in chirographo ne quidem fortis, in eodem genere an $\frac{2}{3}$ Stucken restituendae, mentio sit facta.* Quibus adductus rationibus laudatus DE BERGER *b)* sententiae, quae rei natura nititur, accedit, ut ex his ipsis verbis luculenter patet: *id, quod dixi, non de sorte tantum, sed et usuris, est capiendum.*

Nouissime clarissimus CHRISTIANVS HANACCIVS *) secundum diuersa tempora temperamentum suadet, ut, quando eadem moneta, quam debitor accepit, in usu sit, etiam eandem loco usurarum creditor postulare queat; sed, si eadem monetarum species non existant, ita ut fors tales fructus nullo modo proferre potuerit, neque debitor ad earum solutionem teneatur, iudicis contra sit officium, partibus aequam iniungere compositionem. Verum enim vero persuasoria haec sunt, haud obligatoria. Cum ea, de qua hactenus differimus, theoria *bb)* congruunt non modo decisio Scabinorum Magdebur-

B 3

gen-

Celeberrimus ESTOR *Parte III Opu-
culorum nouissimorum p. 152.*

b) in *Elect. Discept. forens. ad Tit. L. Obseru. III, n. 3, p. 1524.*

*) in *Diss. de fauore erga debitores calamitate belli debilitatos*, Vitebergae 1762 habita, §. 14.

bb) Quam adprobauit Potentissimus Porufforum rex in Edicto monerali de dato Berlin 21 April 1763, quando §. 8. sapienter fanciit,

So viel die non unbezahlte Zinsen, von erborgten oder sonst schuldig gewordenen Capitalien, betrifft, müssen solche, wenn in dem Contract die Muntz Sorte, worinn solche zu erlegen, verabreder, nach Beschaffenheit dieser Muntz Sorten, nach der, in §. 2, 3, 4. enthaltenen Vorschrift, bezahlet werden. Ist aber in dem Contract die Muntz Art, worinn

die Zinnsen abgeführt werden sollen, entweder gar nicht, oder doch, in nicht hinlaenglich bestimmten Ausdrucken, zum Exempel, in gangbahrem, courstendem, courantem, Cassenmaessigem Gelde, verabreder, so muss die Zahlung, nach der in §. 4. enthaltenen Verordnung, geschehen. Diejenigen Zinsen aber, so nach Trinitatis 1763 zu lauffen anfangen, müssen in eben der Muntz Sorte, worinn das Capital, nach obigen Saetzen, abzuführen ist, bezahlet werden, wenn auch gleich die Erlegung der Zinnsen, in eben der Muntz Art, woraus das Capital bestehet, nicht ausdruecklich bedungen worden waere; Es sey denn, dass, wegen anzunehmender Zinnsen in schlechteren Muntz Sorten, welche alsdenn, nach der Anlage

sub

genſium ſuperius adducta; ſed etiam, quae apud L. B. DE WERNHER *l)*, GOTHOFR. BARTHIVM *k)*, DE LEYSER *l)*, nec non apud nomophylacii Directorem excellentiſſimum STRVBENIVM *m)*, et praeterea in *Oraculo*, vt inſcribitur, *iuridico n)* obuia ſunt Iuris Conſultorum reſponſa. Quae omnia faciunt, vt nec in theoria, nec in vſu et exercitatione forenſi propoſitio, quam ſupra adfirmauimus, in dubium incertumque poſſit reuocari. Plures iureconſultos, qui, hac de re quid ſtatuerent, litteris conſignarunt, nominatim profert IOAN. LVDOV. SCHMIDT *o)*, Doctor et Profeſſor iuris in academia Ienenſi inclitus.

Quae quidem extra omnem dubitationem poſitae rationes iuris, vſuras vt plurimum eodem modo, quo in genere mutuum fuit ſolutum, eſſe perſoluendas, niſi aliter inter partes conuenitum fuerit, firmiſſimum ad probandum ſuppeditant argumentum, minime falſo exiſtimari, ſed tuto inde colligi, *ſi vſurae in bonae notae pecunia perſolutae fuerint, ſortem in eodem genere eſſe collocatam p)*.

Si e contraria parte in chirographo *ſpecies mutui indicatae*, deque iis controuerſia moueri nequeat; nihilo tamen minus *creditor vſuras in vilioris pretii moneta hucusque acceperit*, ideoque facto intra ſpatium trium annorum conſequentium continuato

sub A, auf ietziges Brandenburiſches Geld, auszurechnen, ausdrückliche und deutliche Abrede bereits genommen ſey.

et §. 10. in vim legis diſpoſuit.

Hat hingegen der Glaeubiger die ihm gezahlte Gelder, nur abſchlaeglich, oder mit Vorbehalt des Aufgeldes, oder gegen Erhaltung eines ihm, zu dieſer Abſicht, von dem Schuldner ausgeſtellten Reuerſes, angenommen; So iſt der Schuldner verbunden, dem Glaeubiger nicht nur das, in dieſem Edict, feſtgeſetzte Aufgeld, ſondern auch die Zinſen, von dieſem

Aufgelde, auf gleichen Fuſſ, als er, das Capital ſelbſt zu verzinſen, ſchuldig geweſen, nachzuzahlen.

i) Parte VIII, *Obſerv.* 187.

k) in *Hodegeta forenſi* Cap. III, §. 2, not. 9), p. 512.

l) *Spec.* 243, *medit.* 3, To. III, p. 854.

m) in den rechtlichen Bedenken To. I, no. 168, p. 401.

n) Vol. XIII, p. 538.

o) in *Commentatione*, In was für Muntz Sorten iſt eine Geld Schuld abzutragen? §. 218, p. 208, not. a).

p) Vide in cauſſis forenſibus exercitatiſſimi GEORG. FRIEDER. DE PLOENNIES *tract. de vſuris* §. 138.

nuato in praeteritum et futurum tempus, vt illustris STRVBENIVS q) dilucide demonstravit, de iure suo decesserit: *creditor nullo pacto cogi poterit, vt sortem r), optimaē notae pecunia collocatam, in viliori recipiat.*

Atque haec quidem sufficient, quae de vsuris in eadem bonitate cum sorte soluendis hactenus exposui. Modo TIBI non ingrata sint, AMICE OPTIME, quippe qui in lucem ea proferendi occasione mihi dedisti, cuique haec, tamquam *leuidense ἀνακαλυπτήριον*, probari quam maxime etiam cupio. Arripui libenter oblatam temporis opportunitatem, quod dudum volui, vt non exstaret solum qualecunque amoris in TE mei amicitiaeque, quam ad hunc diem diligentissime colui, monumentum; sed vt simul etiam declararem, quam ardentia sint, quae quum antea semper, tum maxime hoc tempore pro felicitate TUA conseruanda augendaque nuncupo, vota. NVPTIARVM SOLLEMNIA celebras; quae vt bene et feliciter eueniant, faxit numen supremum. Ego vero rationes grauissimas prae me habere mihi videor, augurandi fore, vt, quam matrimonio TIBI iungis, eius possessio TE reddat fortunatissimum. Virgo enim spectatae virtutis, optimaē indolis, morumque, ad omnem elegantiam compositorum, et, quod maximum est, TVI amantissima, summaque naturarum consensione TECUM confociata, non poterit non esse firmarum ac perpetuarum vitae iucunditatum conciliatrix. Talis vitae fortunaeque consors rebus prosperis et ad voluntatem TVAM fluentibus haud minimam, vt diuino instinctu praenuntio, addet partem dulcedinis. Hinc decus ac robur, hinc sublimiora incrementa, hinc secundus vitae sine vlla offensione cursus laete sperandus. Nam etiam in aduersis, quae mortales effugere nequeunt, illius amor solatium praebebit atque perfugium; illius

q) loc. citat.

r) laudatus DE PLOENNIES loc. memor. §. 131. BOEHMER in *Consultat. Vol. II, P. I, Consul. 443, n. 9,* ibique adducrus DE BERGER in *El.*

D. F. ad Tit. L, obf. 3, n. 3, p. 1524. STRVBEN in fine *des rechtlichen Bedenkens* n. 168, To. I, et n. 22, To. II, nec minus illustris ESTOR loc. alleg. p. 158.

illius in complexu, illius in sermonis suauitate vitae molestias ab animo abstergere poteris, et, si quae curae ac sollicitudines eum angere voluerint, facillime depellere. Faxit modum numen benignissimum, vt, cuius initium mensis Maius adtulit, perennet felicitas. Fruere ad serissimos vsque annos fidelissimae TVAE coniugis consortio. Nihil vitam VESTRAM insuauem reddat; sed plena potius sit voluptatis, quae a nullo turbari queat casu. Traducas, quod ab immortali rerum mortalium arbitro ad viuendum dabitur tempus, vna cum amabili vitae TVAE socia in omnium, quae in Vos cadere possunt, quibusque vera mortalium felicitas absoluitur, bonorum affluentia. Vt denique optatis VESTRIS et Perillustris TVI Parentis, quem iam diu sancte sum veneratus, semper respondeat fortuna, et in primis liberi, quos ex TE progenitos habebis, expressam VESTRARVM virtutum imaginem exhibeant, ex animo TIBI exopto, TEQUE simul persuasum esse volo, me, si numen supremum vota precesque meas, id quod magnopere confido, non irritas esse voluerit, tantum ex felici rerum Vestrarum statu laetitiae capturum, quantum ad omnes, qui propinquitate TECUM coniuncti sunt, inde peruenire debeat. Valeas amabo. Scripsi Tennstadii ipsis Calendis Iunii, quo die Carnae Deae sacra faciebant Romani, anno salutiferi partus in terris Filii Dei, omnium gentium Redemptoris in caelo gloriosissime triumphantis,

CIO IOCC LXIII.

ue

Inches

Centimetres

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

49

g. 20. num. 39.

[Handwritten signature]

VSVRAS

EM IN BONITATE CVM SORTE
SOLVENDAS
SISTIT

IVLQVE PRIMARIO ATQVE PRAECIPVO

SVO AMICO

NNI FRIEDERICO KOBIO

IVRISCONSULTO EXCELLENTISSIMO
SIMVM DOCTORIS GRADVM SANE STRENVE ADEPTO
SERENISSIMI PRINCIPIS SAXONIAE HILDBVRG-
HVSANI A SECRETIS VIGILAN-
TISSIMO

DE

PTIARVM SOLLEMNIBVS

CVM

VIRGINE ELEGANTISSIMA

RIA CHRISTIANA KÜHN

CELEBRANDIS

GRATVLATVR

HARDVS FRIEDER. RVDOLF. LAVHN

IVRIVM DOCTOR

IENAE

LITTERIS STRAVSSIANIS

